

6. İSTANBUL BULUŞMALARI
AFET VE DÖNÜŞÜM KISKACINDA: İSTANBUL VE PLANLAMA
16-17 EKİM 2012
YTÜ-ODİTORYUM

I. OTURUM: AFET RİSKİ ALTINDA PLANLAMA

Kurum : YTÜ

Moderatör : Prof. Dr. İclal Dinçer

Tematik Açıklama:

Türkiye'nin pek çok bölgesinin deprem kuşağı içinde yer aldığı, İstanbul başta olmak üzere pek çok büyük metropolün I. Derece deprem kuşağı üzerinde kuruldukları ve ülke nüfusunun yarısından fazlasının bu şehirlerde yaşadığı göz önünde bulundurulduğunda afet riski konusu önem kazanmaktadır. Özellikle deprem başta olmak üzere olası afetler, can ve mal kayıplarının en aza indirilmesi için gerekli önlemlerin alınması zorunluluğunun yanısıra mevcut yerleşme düzeninde ve yapı stoğunda da afet riskini gözönünde bulunduran planlama anlayışını da gerekli kılmaktadır. Yerleşmeler açısından bakıldığında yeniden yapılanmayı gündeme getiren bu durum, ülkemizde dönüşüm uygulamalarının da zemini oluşturan bir olguya dönüşmüştür.

İstanbul başta olmak üzere ülkemizdeki dönüşüm uygulamaları, beraberinde yeni sorunlar ve çatışma alanları meydana getirirken; ve yeni yasal düzenlemeler ile İstanbul ve İstanbul'da yaşayanlar, afet ve dönüşümün kiskacında bırakmıştır. Tüm bu süreç doğrultusunda "**Afet Riski, Dönüşüm ve Planlama**", bu yılki İstanbul Buluşmaları'nın ana temasını oluşturmuştur.

Planlamanın afet riski ve dönüşüm meselelerinin temel dayanağını oluşturması gerektiğinden hareketle, "Afet Riski Altında Planlama" oturumu kurgulanmıştır. "Afet Riski Altında Planlama" oturumunun temel amacı; İstanbul'da afet riskinin ve boyutlarının tanımlanmasının yanısıra; İstanbul gibi ülkenin en önemli metropolünde afet riski konusunda alınması gereken önlemlerle beraber bu konuda kamu kurumlarının, merkezi/yerel yönetimlerin ve planlamanın rolünün tartışılmasıdır.

Bu oturumda tartışmaların, aşağıda belirtilen çerçevede gelişmesi hedeflenmektedir:

- İstanbul'da afet riskinin ve boyutlarının tanımlanması
- Afet riski konusunda alınması gereken önlemlerde merkezi idarenin ve yerel yönetimin rolü
- İstanbul'da yerel ve merkezi yönetimce yapılan/yapılması gereken, afet öncesi ve sonrasında yaşanabilecek can ve mal kayıplarını önlemeye yönelik çalışmalar
- Afet riski konusunda planlamanın ve plancının rolü

II. OTURUM: İSTANBUL'DA AFET ODAKLI DÖNÜŞÜME YASAL VE SİYASAL BAKIŞ

Kurum : ŞPO

Moderatör : Yard. Doç. Dr. Ahmet Kıvanç Kutluca

Tematik Açıklama:

Büyük bölümü afet riski altında olan ülkemizde, olası afetler öncesinde, can ve mal kayıplarının yaşanmasının önüne geçilmesi amacıyla gerekli önlemlerin alınmasının yanı sıra var olan yapı stokunun olası afetlere karşı güvenli kılınması için kamu eliyle çalışmaların yapılması kaçınılmazdır. Ancak, yeni yasal düzenlemeler ile yerel yönetimlere ait görev ve yetkilerin merkeze taşınması ve kentsel rantların yönlendirilmesine ilişkin yetkilerin merkezi

olarak kullanılmasının önünü açacak düzenlemeler temel alınarak, kentleşme politikasının ülke yönetiminde söz sahibi olan egemen siyaset ile şekilleneceği görülmektedir.

Planlama, imar ve kentsel dönüşüm konularında yakın dönemde yapılan diğer yasal düzenlemelerde de gözlendiği gibi, yasanın ruhunda inşaat sektörünün canlandırılması ve canlı tutulmasının gizil amaç olarak tercih edildiği anlaşılmaktadır. Ne yazık ki, bu kadar açıktan dillendirilmeyen bu gizil amacı gerçekleştirmek isterken seçilen yöntem ve uygulamalar insancıl olmaktan uzaklaşabilmektedir. Tercih edilen yöntemler, kentlerimizin en yoksul kesimlerini kredi kullanmaya ve borçlanmaya zorlamakta, yoksulluğunu derinleştirmekte ve yerinden edebilmektedir. Yapılacak uygulamalar ile kentlerimiz plansızlığa doğru bir adım daha sürüklenmekte, kentsel alanda eşitsizliğin boyutları büyümektedir.

İşte bu doğrultuda, "İstanbul'un Afet Odaklı Kentsel Dönüşümüne Yasal ve Siyasal Bakış" başlıklı oturumun amacı; kamuoyunda hiç tartışılmaksızın ve konunun uzmanı olan bilim insanları ile meslek örgütlerinin görüşlerine başvurulmaksızın bir anda ortaya atılan yasal mevzuat yerine; planlama, imar, kentleşme, yapı ve afet alanlarında bilimsel, sosyal ve bütünlükçü düzenleme ve siyasal bakış açılarının nasıl mümkün olabileceğini tartışmaya açmak olacaktır.

Bu doğrultuda, konu ile ilgili yasal uygulamalarda ve siyasal bakış açılarında; katılım, şeffaflık, sağlıklı bilgi altyapısı gibi demokrasi kültürünün vazgeçilmez bileşenlerinin ve yaşanabilirlik ilkelerinin yok sayılmamasını; yasal düzenlemeler ve uygulamalarda toplumsal barış ve adalet ilkesinin gözetilmesini; güvenli ve sağlıklı yapı üretimini düzenleyen hukuki altyapı oluşturulurken, ilgili ve bilgili tüm kesimlerin (konunun uzmanı akademisyenler ve meslek insanları, meslek odaları, hukukçular, siyasi partiler, bürokratlar, demokratik kitle örgütleri, özel teşebbüs temsilcileri ve yurtdışından davetli deneyimli uzmanlar) birikim ve önerilerinden yararlanılmasını, ortak paydalar oluşturulmasını; afet yönetiminin, "yara sarma" veya "oldu-bitti" anlayışına getirilen sorunlu yasal düzenlemelere indirgenmemesini, Afet Yönetim Sisteminin tüm bileşenleriyle ve layıkıyla hayata geçirilmesini sağlamaya yönelik çözüm önerileri aranacaktır.

"İstanbul'un Afet Odaklı Kentsel Dönüşümüne Yasal ve Siyasal Bakış" başlıklı oturumda;

- Kentsel Dönüşüm yasasına "Kent Hukuku" üzerinden bakış,
- Kentsel Dönüşüm yasasına "Avrupa Birliği Hukuku" üzerinden bakış,
- Kentsel Dönüşüm yasasına merkezi yönetim perspektifinden bakış,
- TC tarihinde mekana yönelik yasal değişikliklerin İstanbul'a getirdikleri ve İstanbul'dan götördükleri üzerine TMMOB Şehir Plancıları Odası perspektifinden bakış,
- alt başlıkları üzerinden konu ile ilgili farklı bakış açılarının tartışma ortamı yaratılarak, ülkemiz kentleşmesinin ihtiyacı olan yasal düzenlemeleri geliştirmeye yönelik çözümler üretilmeye çalışacaktır.

III. OTURUM: KENTSEL DÖNÜŞÜM VE SOSYO-EKONOMİK BEDELİN YENİDEN DAĞITIMI

Kurum : MSGSÜ

Moderatör : Prof. Dr. Fatma Ünsal

Tematik Açıklama:

Kentsel dönüşüm, 2000'li yıllarda kentsel planlama gündeminin en kritik konulardan biri olarak, İstanbul Buluşmaları kapsamında yeniden tartışmaya açılmıştır. "Kentsel Dönüşüm ve Sosyo-ekonomik Bedelin Yeniden Dağıtımı" başlıklı oturumun amacı, afet riski ile gerekçelendirilmiş olması nedeni ile adeta 'dokunulmazlık' kazanan kentsel dönüşümün, çok

boyutlu olarak irdelenmesi ve sosyo-ekonomik bedelin yeniden dağıtım tablosunun sergilenmesidir.

Kentsel planlama, ekonomik işleyiş içinde üretim yapısından kaynaklanan eşitsizliklerle mücadele etmesi beklenen, kaynakların dağıtımını ve konut başta olmak üzere kolektif tüketimi düzenleyerek sosyal devlete işlerlik kazandıran temel kurumdur. Ancak, planlama kurumu, 2000'li yıllarda yeni yasal düzenlemelerin kazandırdığı ivme ile, girişimci yeni yönetim anlayışının aracı haline dönüştürülmekte ve kentlerimiz hızla, sosyal bedelleri göz ardı edilen mekansal dönüşüme teslim olmaktadır. Asıl işlevine yabancılaşan ve dayanağı olduğu sosyal devleti işlevsizleştirmesi için baskı altına alınan planlama, yeni çıkış yolları aradığı bir döneme girmiştir.

Kentsel dönüşüm süreçleri, planlama kurumunu ekseninden çıkartmakla kalmayarak, demokratik hakların ve yerel yönetimlerin iradesi üzerine de gölge düşürmüştür. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na tanınan geniş yetkiler ve kamu arazi stoklarını kullanma özgürlüğü, yerel yönetimleri kentsel gelişmenin yönlendirilmesinde etkisiz hale getirmektedir. Kentlinin demokratik haklarını kaybetmesi, sosyal bedeller bağlamında duyarlılıkla ele alınmalıdır.

Afet Yasası ile tanımlanan kentsel dönüşüm süreçlerinin her aşaması, toplumun korunaksız kesimleri için ağır sosyal ve ekonomik bedeller getirmektedir. Tasfiye aşamasında kentsel hizmetlerden mahrum bırakma yolu ile yaratılan manevi baskı, daha sonraki aşamada alım gücünün üzerinde borç yükü ile maddi baskıya dönüşmektedir. Bu aşamaları geçebilenler için, sosyal çevrenin parçalanması ve ötekileşme ise yine bir sosyal bedel olarak eklenmektedir. Yasanın sosyal destek sağlanmasına yönelik belirsizlikler içermesi ve keyfi uygulamalara zemin hazırlaması da, yeni sosyal bedellerin habercisidir.

Kentsel dönüşümün ekonomik döngüsü de, kamu vicdanının rahatsız eden araçlar tanımlamakta ve belirsizlikler içermektedir. Orman Yasasının 2B maddesi kapsamında bulunan arazilerin satışı ile elde edilecek gelirin kullanılacak olması, ödenecek sosyal bedellere gelecek nesillerin haklarını da katacaktır. Kentsel dönüşümün sadece ekonomik bedelinin değil, yaratılan rant gelirinin yeniden dağıtımını da, içerdiği belirsizlikler nedeni ile tartışmaya açılmalıdır.

Kuşkusuz, gerek meslek örgütlerimiz ve akademik çevreler, gerekse sivil toplum kuruluşları, kentlerimizin afet riski gerekçe gösterilerek, toplumun korunaksız kesimlerine kaldıramayacakları bedeller ödetilerek dönüşmesine karşı durmaktadır. Bu karşı duruşun, afet riskine karşı sosyal adaletten ödün vermeyen, afete dayanıklı mekansal düzenleme arayışlarına somut yanıtlar vermesi gerekir.

Bu oturumda, akılcı alternatif arayışlara ışık tutmaya yönelik tartışmaların, aşağıda belirtilen çerçevede gelişmesi hedeflenmektedir:

- Afet riskine yönelik yeni planlama yaklaşımlarının tartışılması
- İstanbul'un makro dönüşüm coğrafyasının betimlenmesi
- İstanbul'un makro dönüşüm bilançosunun açıklanması
- İstanbul'da dönüşüm dinamiklerinin sosyal etkilerinin değerlendirilmesi
- İstanbul'da mikro dönüşüm süreç öyküleri ile, sosyo-ekonomik etkilerin değerlendirilmesi

IV. OTURUM: KENTSEL DÖNÜŞÜM VE KENTSEL YAŞAM KALİTESİ

Kurum : İTÜ

Moderatör : Doç. Dr. Özlem Özçevik

Tematik Açıklama:

Kentsel Dönüşüm ve Kentsel Yaşam Kalitesi' başlıklı oturumun amacı kentsel yaşam kalitesinin kavramsal, kuramsal, algısal ve davranışsal tüm yönleri ile üniversite, yerel yönetim, sivil toplum örgütü, özel sektör bakış açısıyla irdelemek ve 'Afet Riski Taşıyan Alanların Dönüşümü' yasası ile altı çizilen 'deprem riskine dayalı bir kentsel dönüşüm hareketi'nde tüm yönleri ile ortaya konan 'kentsel yaşam kalitesi'nin *'sürdürülebilir bir planlama hedefi'* olarak uygulanabilir olup olmayacağını tartışmaya açılmasıdır.

'Kentsel Dönüşüm ve Kentsel Yaşam Kalitesi' başlıklı oturumu; kentsel yaşam kalitesinin 'sürdürülebilirlik' bağlamında kavramsal ve kuramsal anlamı, İstanbul'da yapılmış kentsel kalite araştırması sonuçları, yerel yönetimlerin kentsel yaşam kalitesi hedefi ve uygulamaları ile sivil toplum örgütlerinin kentsel yaşam kalitesine dönük uygulamaları, inşaat sektörünün konut alanlarında sunmaya çalıştıkları yaşam kalitesi ve son olarak sayılarla İstanbul'da yaşam kalitesi göstergeleri alt temalarından oluşmaktadır

'Sürdürülebilirlik, Kentsel Yaşam Kalitesi ve Yaşanabilirlik Kavramsal, Kuramsal Yaklaşım' alt teması başlığında **"kentsel yaşam kalitesi"** ve **"yaşanabilirlik"** kavramlarının farklı tanımlarını ve çok boyutlu yapısını ortaya koyan

kuramsal ve analitik bir bakış açısı sunarken, **'İstanbul Kentsel Yaşam Kalitesi Araştırma Sonuçları'** alt teması başlığında İstanbul'da yaşayanların toplumsal ve çevresel koşulları nasıl değerlendirdiklerini ve bu koşullarla şekillenen davranışları belirleyerek, yaşam kalitesinin, tüm İstanbul'a genellenebilecek biçimde değerlendirilme olanağı sağlayacak, **'Yerel Halk ile Bir İletişim Alanı Olarak Kentsel Yaşam Kalitesi ve Yerel Yönetimler'** alt teması başlığında yaşam kalitesinin algılama boyutu yerel yönetimlerin halk ile kurduğu 'yaşam kalitesi hizmeti iletişim alanı' üzerinden açıklanmasına olanak sağlayacak, **'Kentsel Yaşam Kalitesi ve Gayrimenkul Sektörü'** alt teması ise konut inşaat sektörünün Kentsel yaşam kalitesine dönük üretim ve sunma biçimlerinin tartışmasını olanaklı kılacak, **'Kentsel Yaşama Katılım, Yaşam kalitesi ve Sivil Toplum Kuruluşları'** alt teması başlığında; kent yaşamına katılımı engelleyen sorunlar ve çözüm yolları, yasal haklar, dünyada ve Türkiye'deki durumun ortaya konması, yerel yönetimler ile sivil toplum örgütlerinin bu konudaki işbirlikleri ve sonuçlanan projeler üzerinden irdelenecektir. **'İstanbul'da Yaşam Kalitesi Kamuoyu Araştırması Sonuçları'** başlıklı son alt temada ise sayılarla İstanbul'da Yaşam Kalitesi ile diğer iller ve Dünya Şehirleri ile karşılaştırmalı analizinin yapılmasına olanak sağlayacaktır.